

position paper jeugdartsen

De jeugd gezond houden

Inleiding

De Artsen(vereniging) Jeugdgezondheidszorg Nederland (AJN) is de wetenschappelijke vereniging van en voor jeugdartsen. De AJN heeft de ambitie preventie te positioneren in het veld van de (gezondheids)zorg voor jeugd. Zij draagt actief bij aan de kwaliteit, wetenschappelijke onderbouwing en innovatie van deze zorg en aan de ontwikkeling van beleid rondom jeugd. Jeugdartsen bevorderen preventie als specialist van en voor een gezonde jeugd (0-23 jaar): als zorgverleners, als verbinders, als community doctors, als beleidsadviseurs en als onderzoekers.

De zorg rondom jeugd verandert. Met de komst van de Jeugdwet zijn gemeenten bestuurlijk en financieel verantwoordelijk voor de gehele zorg voor jeugd. Het doel hiervan is de instroom in specialistische zorg te verminderen om uiteindelijk kosten te besparen. Door meer preventie, inzet op de eigen kracht van jeugdigen en hun ouders, normaliseren, niet onnodig medicaliseren en sneller hulp dichtbij huis, moet dit worden gerealiseerd. Stuk voor stuk zaken die jeugdartsen al meer dan een eeuw als kerntaken hebben, vanuit het belang van het kind. Preventie loont!

Daarnaast is ook de flexibilisering in de jeugdgezondheidszorg (JGZ), met onder andere taakverschuivingen, aanleiding om de waarde van jeugdartsen te expliciteren.

De jeugd en preventie centraal

Veelzijdig

Jeugdartsen optimaliseren gezondheid, ondersteunen en begeleiden jeugdigen bij zowel gezond opgroeien, als bij gezondheidsbedreigingen en fysieke, emotionele of sociale problematiek. Zij combineren hun medische kennis met een brede blik op de publieke gezondheid. Als uitgangspunt hanteren zij de nieuwe definitie van gezondheid²: gezondheid is het vermogen van mensen zich aan te passen en een eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven. De gezondheid en het welzijn van de Nederlandse jeugd ten opzichte van de jeugd in andere westerse landen is erg goed. Dit document toont hoe jeugdartsen bijdragen aan een gezonde jeugd, met hun veelzijdigheid, competenties en uitrusting.

De jeugdarts als zorgverlener: van preventie tot behandeling

Vroegsignalering, preventie, behandeling, follow-up van zorg en het in de eigen kracht zetten van ouders en jeugdigen zijn kerntaken van de jeugdartsen. Zij werken volgens standaarden die zoveel mogelijk wetenschappelijk onderbouwd en vastgelegd zijn in landelijke richtlijnen, standpunten en handreikingen³. Jeugdartsen maken vervolgens afwegingen op basis van deze professionele standaarden en de actuele ontwikkelingen in het werkveld, in overeenstemming met de behoefte van de ouder en jeugdige. Zij stellen zich op naast de jeugd en de ouders.

Met deskundig advies ondervangen en normaliseren zij zorgen van ouders over veelvoorkomende kwalen en vaak kleine problemen die horen bij de ontwikkeling van jeugdigen. Hierdoor wordt onnodig beslag op de medische en geestelijke eerste- en tweedelijnsgezondheidszorg voorkomen. Tegelijkertijd verwijzen jeugdartsen adequaat door naar passende zorg en hulp. Ook voeren zij het Rijksvaccinatieprogramma uit. Zij spelen eveneens een belangrijke rol bij de terugkeer naar school in geval van schoolverzuim. Onderdeel hiervan is het begeleiden van kind en leerkracht bij chronische ziekte. Sommige jeugdartsen richten zich op bijzondere groepen, zoals asielzoekerskinderen en leerlingen van het speciaal onderwijs.

Casus: de peuter met een huidafwijking en...

Als een peuter meerdere zogenoemde 'bladvormige' ontkleurde vlekken op de huid heeft, kan dat onschuldig zijn. Dan is uitleg voldoende: normaliseren en vooral niet verwijzen. Jeugdartsen blijven bij zo'n huidafwijking echter alert op signalen die duiden op een syndroom, zoals een achterblijvende ontwikkeling en druk gedrag. Als jeugdartsen dit signaleren, verwijzen zij de peuter door naar de kinderarts. Zodoende kan tijdige herkenning schadelijke gevolgen voorkomen.

Casus: de zuigeling die veel huilt

Als een zuigeling veel huilt, zijn meerdere oorzaken denkbaar: van koemelkallergie tot hechtingsprobleem. Door anamnese en lichamelijk onderzoek proberen jeugdartsen de juiste oorzaak te achterhalen, op het lichamelijke, sociale of interactieve vlak. Als zij koemelkallergie vermoeden, voeren zij met jeugdverpleegkundigen een dubbelblinde placebogecontroleerde test uit. Dit om te voorkomen dat een baby ten onrechte de diagnose koemelkallergie krijgt. Als zij een aangeboren hartafwijking vermoeden, volgt verwijzing naar de kinderarts. Als zij een hechtingsprobleem en depressiviteit bij de moeder zien, dan verwijst de jeugdarts de moeder naar de huisarts en schakelt de jeugdverpleegkundige in voor een huisbezoek, eventueel aangevuld met videohometraining.

De jeugdarts als verbinder

Jeugdartsen treden op als intermediair tussen de leefwereld van de jeugd(ige) en de eerste-, tweede- en derdelijnsgezondheidszorg. Jeugdartsen verbinden de sociale omgeving - waaronder onderwijs - en de gezondheidszorg. Zij stemmen beleid af met collega-artsen en verwijzen rechtstreeks naar medische specialisten (vaak kinderartsen), jeugdhulp en specialistische jeugd-GGZ. Van een verwijzing brengen jeugdartsen de huisarts op de hoogte⁴. Ook zorgen zij voor het vervolgen van een verwijzing.

Casus: de puber met gedragsproblemen

Schoolverzuim en concentratieproblemen bij een puber kunnen meerdere oorzaken hebben. Is er sprake van een verminderd gehoor of ADHD? Is ruzie tussen ouders de oorzaak of het gevolg van het gedrag? Het beeld dat van de klas verkregen is, wordt tevens meegenomen. Is er sprake van pesten in de klas? Op basis van informatie uit diverse bronnen, zoals van de puber, school en huisarts, stellen jeugdartsen een 'waarschijnlijkheidsdiagnose' op. Samen met de jeugdige en ouders maken zij een plan van aanpak voor gepaste zorg en begeleiding.

De jeugdarts als community doctor

Jeugdartsen signaleren gezondheidsbedreigingen in de leefomgeving van jeugdigen. Zij anticiperen daarop, bieden - waar nodig - ondersteuning en dragen zo bij aan een gezonde en veilige leer- en leefomgeving. Signalen van bijvoorbeeld ingrijpende gebeurtenissen in een klas, schoolverzuim, pesten, leerproblemen en een lage sociaaleconomische status vergroten de waakzaamheid van jeugdartsen. Jeugdartsen kunnen in die situaties de jeugdige, klas en/of de school ondersteunen. Zij zijn partners van (pre)schoolse voorzieningen, ook van VVE⁵ en speciaal onderwijs. Tevens werken zij samen met en in de sociale wijkteams.

Casus: softdrugs en gevolgen, een verband op schoolniveau

Een jeugdarts signaleert een toenemend aantal leerlingen op een middelbare school, dat softdrugs gebruikt. Er blijken ook veel leerlingen concentratie- en geheugenproblemen te hebben. De jeugdarts constateert een verband en zet in op een informatiecampagne met de school over de nadelige effecten van softdrugs. Hij brengt deze campagne en de aanleiding daarvoor onder de aandacht van de gemeente. De gemeente organiseert daarna regionale voorlichtingsbijeenkomsten over softdrugs en de nadelen daarvan.

4 - Praktijkaart samenwerking huisarts- jeugdarts, 2015

5 - Voor- en vroegschoolse educatie

De jeugdarts als beleidsadviseur

Jeugdartsen (M&G⁶) adviseren vooral de gemeentelijke overheid over ontwikkelingen in de gezondheidstoestand van de jeugd en over collectieve gezondheidsvraagstukken. Zij reiken antwoorden en interventies aan. Van de wijken en scholen waar zij werken, kennen zij tenslotte het gezondheidsprofiel. Hierdoor kennen zij lacunes in de zorg voor kwetsbare jeugdigen en hun ouders. Zij dragen bij aan 'alle kansen voor alle kinderen' door ook met beleidsadviezen een gezonde, veilige leer- en leefomgeving te bevorderen.

Casus: preventieve maatregelen tegen gameverslaving

Het valt een jeugdarts op dat er louter behandelingsprogramma's bestaan voor jeugdigen die al gameverslaafd zijn. Zij stelt bovendien vast dat het aantal gameverslaafde jongeren toeneemt. Daarom raadt zij de wethouder effectieve en goedkope oplossingen aan om gameverslaving te voorkomen. Van huiswerkklas tot naschoolse sportactiviteiten - reeds bestaande maatregelen tegen schooluitval en overgewicht. Het gaat om verantwoorde interventies waarvoor deze jongeren in aanmerking moeten komen, om ervoor te zorgen dat zij minder last hebben van eenzaamheid en gebrek aan structuur thuis. Zo hebben deze pubers ook minder tijd om te gamen.

De jeugdarts als onderzoeker

Jeugdartsen dragen bij aan de kwaliteit van zorg voor jeugd door wetenschappelijk of praktijkonderzoek te doen. Vragen van bijvoorbeeld professionals, ouders, jeugdigen, scholen, gemeenten en beleidsmakers inspireren tot deze onderzoeken. De resultaten helpen gemeenten en beleidsmakers bij het maken van keuzes. De jeugd krijgt hierdoor de meest optimale zorg.

Casus: onderzoek naar redenen om niet te verschijnen op JGZ-afspraken

Een jeugdarts onderzoekt, vanuit de academische werkplaats, de redenen om niet te verschijnen op JGZ-afspraken. Daarbij voert de jeugdarts onderzoek uit naar de kenmerken van deze gezinnen. De resultaten zijn direct toepasbaar in het werkveld van de JGZ. Twee van de aanbevelingen luiden: maak het ouders mogelijk om zelf afspraken te plannen en besteed persoonlijke aandacht aan gezinnen uit bepaalde wijken zodat juist zij komen op de afspraken.

Competent

Medische professionaliteit vereist dat jeugdartsen hun verantwoordelijkheid voor kwalitatief goede zorg nemen, verantwoordelijkheden delen met andere hulpverleners én verantwoording afleggen over handelen⁷. Jeugdartsen stellen zich toetsbaar op en staan voor kwaliteit van de geleverde zorg, onder meer door nascholingen, intervisie en vijfjaarlijkse herregistratie.

De jeugdarts heeft competenties⁸ op het terrein van:

- **medisch handelen:** de jeugdarts bewaakt de gezondheid van jeugdigen, voert preventieprogramma's uit in het kader van de publieke gezondheidszorg voor jeugdigen, analyseert en beoordeelt jeugdgezondheid;
- **communicatie:** de jeugdarts luistert actief en bespreekt op adequate wijze medische informatie met jeugdigen en hun ouders/verzorgers; de jeugdarts adviseert – gevraagd en ongevraagd – omtrent gezondheid(srisico's) op individueel en collectief niveau;
- **samenwerking:** de jeugdarts werkt inter- en multidisciplinair samen binnen de eigen organisatie en daarbuiten en draagt bij aan ketenzorg, de jeugdarts verwijst naar andere zorgverleners en instanties betrokken bij de zorg voor jeugdigen;
- **kennis en wetenschap:** de jeugdarts werkt mee aan verbreding en ontwikkeling van wetenschappelijke vakkennis, de jeugdarts onderhoudt een persoonlijk leerplan voor de eigen competentieontwikkeling;
- **maatschappelijk handelen:** de jeugdarts beoordeelt de invloed van maatschappelijke ontwikkelingen op de gezondheid van jeugdigen, interenieert hierop en treedt op als pleitbezorger voor de bevordering van de gezondheid en ontwikkeling van jeugdigen;
- **organisatie:** de jeugdarts werkt effectief en doelmatig en heeft een belangrijke poortwachtersfunctie voor de eerste- en tweedelijnsgezondheidszorg, de jeugdarts draagt binnen de organisatie bij aan projecten, overlegorganen en ontwikkeling van het (zorg)beleid;
- **professionaliteit:** de jeugdarts handelt vanuit het centrale belang van de jeugdige en/of groep jeugdigen, bewaakt en verhoogt de kwaliteit van het eigen werk, van de beroepsgroep en van de eigen organisatie, de jeugdarts kent de grenzen van de eigen competenties en handelt daarbinnen.

Toegerust

Opleidingseisen

Een opgeleide jeugdarts levert een bijdrage aan een hogere kwaliteit van de gezondheid van de jeugd. De AJN is van mening dat alle jeugdartsen de profielopleiding van twee jaar moeten volgen. De volledige vierjarige sociaal geneeskundige specialistenopleiding tot arts maatschappij en gezondheid (arts M&G) bereidt jeugdartsen voor op een beleidsadviserende of bestuurlijke rol. De AJN meent dat voor alle jeugdartsen werkzaam in staf-, management- en beleidsfuncties, wetenschap en onderwijs de opleiding tot arts M&G noodzakelijk is.

Randvoorwaarden

Om het werk efficiënt en kwalitatief goed te kunnen uitvoeren, is het voor jeugdartsen nodig dat aan randvoorwaarden wordt voldaan, zoals de hierna genoemde:

- Jeugdartsen dienen als zodanig opgeleid te zijn en te blijven via bij- en nascholing. Dat is een gedeelde verantwoordelijkheid van de jeugdarts en de werkgever. In de diverse CAO's zijn hiervoor regels opgesteld.
- Jeugdartsen dienen zich de professionele standaarden eigen te maken en volgens deze standaarden te werken. Organisaties dienen daartoe de landelijke, professionele standaarden daadwerkelijk te implementeren en daarvoor tijd en budget beschikbaar te stellen.
- Jeugdartsen dienen mee te werken aan het ontwikkelen van standaarden, aan wetenschappelijk onderzoek en innovatie om de kwaliteit van de JGZ hoog te houden.
- Jeugdartsen dienen goed bereikbaar te zijn voor jeugdigen en hun ouders, voor huisartsen, kinderartsen en andere ketenpartners.
- Jeugdartsen dienen te beschikken over een digitaal dossier om de gegevens over individuele jeugdigen te registreren en om gegevens op populatieniveau te genereren.
- Jeugdartsen dienen zich goed te informeren en geïnformeerd te worden over de zorg die aan de jeugdige wordt geboden. Dit vereist tijd, bekendheid, zichtbaarheid en vindbaarheid.

7 - <http://knmg.artsennet.nl/Dossiers-9/Themadossier-Kwaliteit-en-veiligheid/Medische-professionaliteit.htm>

8 - Handboek Modernisering medische vervolgoopleidingen Sociale Geneeskunde, 2007, pag. 60-63

Conclusie

Jeugdartsen brengen de zorg voor de jeugd naar een hoger plan met hun brede, medische blik op jeugdigen en hun omgeving. Als zorgverlener van preventie tot behandeling, als verbinder, als community doctor, als beleidsadviseur en als onderzoeker dragen zij bij aan het gezond houden van onze jeugd.

Waar werken jeugdartsen?

Binnen de jeugdgezondheidszorg vormen jeugdartsen een team met de jeugdverpleegkundigen, (dokters)assistenten en vaak ook (ortho)pedagogen. Tevens werken zij samen met onder andere fysiotherapeuten, maatschappelijk werkers, logopedisten, diëtisten en gezondheidsbevorderaars. Ook aan de teams Integrale Vroeghulp leveren jeugdartsen een bijdrage. Jeugdartsen kunnen zich verdiepen in een specifiek thema, zo zijn er aandachtsfunctionarissen kindermishandeling. In het werkveld van de jeugd-GGZ, waarin eveneens jeugdartsen werkzaam zijn, is intensief contact met de kinderpsychiaters en andere collegae, zoals orthopedagogen en psychologen. Diverse jeugdartsen werken bij 'Veilig Thuis' organisaties als vertrouwensartsen en experts rondom kindermishandeling.

©AJN, Maart 2015 - Artsenijgz.nl - Uitgegeven door Rob Ross: www.robross.nl - Met dank aan Tigrelle Uijtewaal: tekstinstijl.nl

Churchillaan 11, 7e etage

3527 GV Utrecht, Tel: 085 - 489 4980

 www.artsenijgz.nl

 secretariaat@artsenijgz.nl

 [ArtsenJeugdgezondheidszorgNederland](https://www.facebook.com/ArtsenJeugdgezondheidszorgNederland)

 [@jeugdartsen](https://twitter.com/@jeugdartsen)

 [Groepen: AJN](https://www.linkedin.com/company/ArtsenJeugdgezondheidszorgNederland)